

NAISTE ROLL JA ÕIGUSED ISLAMI ALGALLIKATES

KÄTLIN HOMMIK-MRABTE

araabia filoloog, islamoloog

Pariisi Ülikool (Sorbonne IV)

Üks tuntumaid etteheiteid islamile tänapäeval on naiste väärkohtlemine. Islamit peetakse šovinistlikuks usuks, mis teenib vaid mehe huve, kus naisel õigused puuduvad. Tegelikult aetakse tihti omavahel sassi islami seadus ja moslemiriikide kohalik kultuuripärand. Kui uurida täpsemalt islami algallikaid (Koraani ja sunnat), on väga lihtne jõuda järeldusele, et islam mitte ei andnud oma algusajal naistele enneolematuid õigusi, vaid seisab naise heaolu eest ka tänapäeval. Naine on indiviid, austusväärne ühiskonna liige, mitte kellegi isiklik omand, mängukann või iluasi. Seega tuleb naist kohelda suurima austusega. Iga naine, nagu ka iga mees, vastutab ise oma tegude eest.

Käesolev artikkel on vaid lühiülevaade mõnedest õigustest, mis peaksid naise rolli islamiühiskonnas määrama.

1. NAINE KUI OSA JUMALA LOOMINGUST

Jumala loominguks on naisel ja mehel sama staatus. Jumal ei pea meest kuidagi auväärsemaks, tähtsamaks või olulisemaks kui naist või vastupidi. Nii mehed kui naised vastutavad ühtviisi oma tegude eest; nii mehed kui naised peavad tegema häid tegusid, et pääseda Paradiisi.

Koraanis on kirjas: „**Oo, inimesed, tõesti, Me lõime teid mehest ja naisest ja tegime teid rahvasteks ja hõimudeks, et te üksteist (erinevuste järgi) tunneksite. Tõesti, kõige auväärsem teie seas on Jumala meelest see, kes on kõige vagam...**“ (49:13)

Prohvet Muhammed ütles: „*Mehed ja naised on üksteise kaksikpooled.*”

Naiste esiema Eeva pole islamis ei võrgutaja, meelitaja ega petja. Ka puudub islamis pärispatt kui selline, seega ei süüdistata islam naist ei pattulangemises, patule meelitamises, inimkonna hukule määramises ega Jumala poja surmas. Aadam ja Eeva lasid mõlemad end saatanal petta, söid mõlemad keelatud viljast ja vastutavad seega mõlemad ise oma patu eest.

Koraanis on kirjas: „**Kuid saatan sosistas neile, et muuta neile nähtavaks see, mis neile varjatud oli nende intiimpiirkonnast. Ta ütles: „Teie Isand ei keelanud teile seda puud muul põhjusel, kui vaid et teist ei saaks inglid või surematud.“ Ja ta vandus neile: „Tõesti, ma olen teie siiraste nõuandjate seast.“ Nii ta kukutas nad, läbi pettuse. Ja kui nad maitseid puust, muutusid nende intiimpiirkonnad neile nähtavaks ja nad hakkasid endile paradiisilehti kinnitama. Ja nende Isand kutsus neid: „Kas ma ei keelanud teile seda puud ega öelnud, et saatan on teile selge vaenlane?“ Nad ütlesid: „Oo Isand, me oleme endi vastu eksinud ja kui Sa ei andesta ega halasta meile, oleme kindlasti kaotajate hulgast.”“ (7:20-23)**

Menstruatsiooni ei peeta islamis naisele määratud karistuseks või needuseks, vaid see on lihtsalt loomulik ja vajalik füsioloogiline protsess. Islami seadus ei käsi menstrueerivat naist ülejäänud perekonnast kuidagi eraldada, teda ei peeta ka rämpseks. Ainus erinevus tavaelu ja „päevade elu“ vahel on see, et naine päevade ajal ei palveta ega paastu. Samuti ei või naine päevade ajal olla vahekorras, kuid samas ei nõua islami seadus abikaasast täielikku eraldumist – füüsiline kontakt ja näiteks suudlemine ja kallistamine on täiesti lubatud. Prohvet Muhammedi abikaasa Aisha isiklikult on edastanud, et ta kammis päevade ajal üle mošee ukse oma abikaasa pead, samal ajal

kui too oli mošee-eraldatuses (st pühendanud end teatud perioodiks mošees vaid palvele). Seega menstrueeriva naise puudutus ei ole midagi räpast isegi palvele pühendunule.

Ka ei ole sünnitus naisele määratud karistus või needus, vaid pigem just õnnistus, kuna mitmete *hadithide* kohaselt puhastab sünnitus naist tema pattudest ja tõstab ta eriliselt õnnistatud ema staatusesse.

Prohvet Muhammedi juurde tuli kord mees ja küsis: „Jumala Sõnumitooja, kes kõigi inimeste hulgast on kõige enam minu seltskonda väärt?” Prohvet vastas: „*Sinu ema!*” Mees, veidi üllatunud, sest ta ootas hoopis muud vastust, küsis uuesti: „Ja kes siis?” Prohvet vastas: „*Sinu ema!*” Taas üllatunud, küsis mees: „Ja kes siis?” ja Prohvet vastas: „*Sinu ema!*” Ning jälle: „Ja kes siis?” ja Prohvet vastas: „*Sinu isa!*”¹ Islami traditsioon selgitab, et ema on kolmekordselt rohkem austatud kui isa, kuna ema on see, kes on last kandnud, sünnitanud ja teda toitnud ning tema eest hoolitsenud kui ta oli väike.

Koraanis on kirjas: „Me oleme käsuks pannud inimesele headuse tema vanemate vastu. Ta ema kandis teda läbi raskuse ja sünnitas ta läbi raskuse ja tema kandmine ja imetamine kestab 30 kuud ...“ (46:15)

Ema vaev on lausa nii väärtustatud, et islami traditsioonis on mitmeid *hadithe*, mis kinnitavad, kui raske on lastel oma ema vaeva tasuda. Näiteks räägib üks neist sellest, kuidas üks mees oli teel palverännakule Mekasse, kandes seljas oma vana ema. Mees küsis Prohvetilt: „Jumala Sõnumitooja, kas olen nüüd oma emale tasunud?” Prohvet vastas: „*Isegi mitte ühe karje eest, mille ta on sind kandes ning sünnitades esile tõi!*” Mees oli väga üllatunud: „Kuidas on see võimalik, oo Jumala Sõnumitooja?” Prohvet vastas: „*Sina kannad teda, oodates ta surma, tema aga kandis sind, oodates sinu elu!*”

Ema rolli peab islam naise kõige olulisemaks rolliks, kuna naisel – nii füüsilisest kui ka vaimsest aspektist lähtudes – on ema rolliks kõik olemas.

2. NAISE RELIGIOOSNE STAATUS

Islam õpetab, et naine ja mees on Jumala silmis võrdsed. Juba 14 sajandit tagasi ei olnud kahtlust, et naine on samasugune hingega loodud olend kui mees ja et ka naisel on religioossed kohustused nagu mehel, st ta peab palvetama, paastuma, andma almust, olema jumalakartlik vooruslik jne.

Koraanis on kirjas: „**Iga hing, selle eest, mis ta välja teenis, peab vastust andma ...“ (74:38)**

Reeglina on Koraanis inimestest rääkides kasutatud üldist vormi, mis kehtib ühtviisi nii meestele kui naistele, kuid tihti, kui on tegemist just religioossete kohustustega, on Jumal oluliseks pidanud rõhutada, et nii mehed kui ka naised on kohustatud neid täitma; seega on Ta naise staatuse rõhutamiseks kasutanud kõrvuti meesso- ja naissoovormi.

„Tõesti, meestele ning naistele, kes Jumalale alistuvad¹ ja meestele ning naistele, kes usuvad ja meestele ning naistele, kes kuuletuvad ja meestele ning naistele, kes räägivad tõtt ja meestele ning naistele, kes on kannatlikud ja meestele ning naistele, kes on alandlikud ja meestele ning naistele, kes annavad almust ja meestele ning naistele, kes paastuvad ja meestele ning naistele, kes hoiavad oma vooruslikkust ja meestele ning naistele, kes peavad Jumalat tihti meeles, Jumalal on nende jaoks varuks andestus ja määratu suur tasu.“ (33:35)

¹ Otseses tõlkes „alistujatele ja alistujannadele“ jne.

„Kes teevad häid tegusid, olgu siis mees või naine, ja on usklikud, need sisenevad Paradiisi ning mitte vähimatki ülekohut ei saa neile osaks.“ (4:124)

Seega on naised ja mehed usulisest aspektist lähtudes võrdsed. Naisele on tema spetsiifilisuse tõttu tehtud vaid mõned mööndused: menstruatsiooni või sünnitusjärgse veritsuse ajal ei võta ta osa rituaalsest palvest (samas kui *duaa* tegemine ehk mõttes või sõnas Jumala poole pöördumine on lubatud) ega paastu või täida teatud palverännaku kohustusi; naine võib olla küll imaam (eespalvetaja), kuid seda vaid naiste ja laste grupile, mitte segagrupile (lähtudes islami rituaalse palve liigutuste spetsiifikast).

Hiljuti arutasime ühe tuttavaga selle üle, miks naised islamis ei saa olla ametlikud kogukonna juhid. Kas imaam (kogukonna juht ja eespalvetaja) ei peaks islami seaduse järgi olema see, kellel on kõige suuremad teadmised islamist? Aga kui selleks on naine? See on ju täiesti võimalik. Jah, aga kui naisimaamil on päevad? Siis peaks keegi teda asendama. Aga kas pole kentsakas, et iga kuu teatud aja on imaamil asendus? Kas imaam tahaks, et kogu kogukond teaks, millal just tal päevad on? Nojah, aga siis võiks ju olla kaks naisimaami, kes töötaksid kordamööda. Aga kui neil mõlemal on korraga päevad? ... Või kui nad mõlemad jäävad korraga rasedaks ja sünnitavad? ... Ja kui neil on väikesed lapsed, kes vajavad nende hoolt? Laste isa võiks ju laste eest hoolitseda või võiks neil olla hoidja. Heakene küll, aga kui last on vaja rinnaga toita? Kas peaks siis mees omale rinnad kasvatama, et naisimaami töö ajal last toita? Ja üldse, miks peaks määrama ühe mehe töö peale kaks naist? Kas see ei oleks naiste suhtes nagu veidi alaväärstav? Siis võiks ju jällegi väita, et naine on vaid pool mehest.

3. ÕIGUS (VÕI KOHUSTUS!) OLLA HARITUD

Koraanis on kirjas: „**Tema sulaste hulgast kardavad Jumalat vaid need, kellel on teadmised. Tõesti, Jumal on Võimas ja Andestaja.**“ (35:28) Seega õpetab islam meile, et kõige jumalakartlikumad on need, kes on haritud, kes omavad teadmisi. Mida rohkem inimene õpib maailma kohta enda ümber, seda enam ta mõistab, kui täiuslik on see Jumala looming, kui keeruliselt on kõik üles ehitatud ja seda enam imestab ta ka oma Looja võimete üle.

Sotsioloog Andrus Saar on oma uurimuses „Millesse eestlane usub?“ välja toonud väga huvitava fakti: „Eksisteerib väga selge tendents: mida madalam on inimese haridus, seda suurem on tõenäosus, et nende hulgas on rohkem mitteusklikke inimesi. Usklikke inimeste seas on kõige suurema osakaaluga kõrgharidusega inimesed.“²

Koraani kõige esimene ilmutus Prohvet Muhammedile oli: „*iqra bismi rabbik alladhi khalaqa ...*“ ehk „**Loe / õpi / retsiteeri oma Isanda nimel, kes on loonud ...**“ (96:1) Seega oli kõige esimene käsk Muhammedile ja tema järgijatele õppimine. Seetõttu peetakse ka haridust ja haritust, teadmisi ja teadust islamis nii oluliseks.

Prohvet Muhammed on öelnud: „*Teadmiste omandamine on iga moslemi kohustus, olgu ta mees või naine.*“ „*Õppige hällist hauani,*“ „*Kui isa oma tütart hästi harib, siseneb ta Paradiisi.*“ ja „*Ema on kool. Kui tema on haritud, on ka rahvas haritud.*“

Islami ajalugu on näinud tohutul hulgal naissoost õpetlasi ja kõrgelt haritud naisi. Siinkohal ei hakka me mainima Prohvet Muhammedi naissoost järgijaid, kellest on läbi aegade palju juttu olnud. Eriti tuntud nende hulgast oli Prohveti abikaasa Aisha, keda peeti oma aja üheks parimaks juristiksi ja islami seaduse tundjaks, nii et paljud tähtsatel positsioonidel mehedki käisid islami seaduse kohta tema arvamust kuulamas.

² Allikas: Postimees

Kuid palju on ka selliseid *muslimatest* õpetlasi, kellest Läänemaailmal õrna aimugi ei ole. Võtame näiteks vaid ühe valdkonna – *hadithiteaduse*. Mohammad Akram Nadwi soovis koostada entsüklopeediat kõigist tähtsatest naissoost *hadithiteadlastest*. Autorilegi suureks üllatuseks sai tema teos viimaks 40-köiteline, kuna ta pidi seal tutvustama 8000 naissoost *hadithi*õpetlast. Nende hulgas oli naisõpetlasi, kes olid professoriteks väga tuntud islamiõpetlastele nagu ka koolkondade loojatele; kaliifide seadusandlikke nõuandjaid jne. Lühiülevaate sellest on võimalik saada: www.islam.pri.ee – Edasijõudnutele – Islami õpetlased – Naisõpetlased.

Seega, iga moslem, olgu ta mees või naine, peaks end harima; see oli islami kõige esimene käsk. Millest siis tuleb, et islamimaailmas on näiteks enamik günekolooge mehed? Kas see ei peaks olema üks paljudest valdkondadest, mis kuulub otse loomulikult naiste, haritud naiste pärusmaale? 65% Saudi Araabias ülikooli lõpetanutest on naised! Kus on kõik need naised? Kohalik kultuuripärand mängib religiooni kõrval siiski nii suurt rolli, et naised õpivad reeglina vaid oma lõbuks, kuid abielludes jäävad siiski koduseks.

4. NAISE SOTSIAALNE STAATUS

Islamieelsel ajal puudus naisel igasugune sotsiaalne staatus. Naine oli kui vara või kaup. Sündides kuulus naine oma isale; kui isa suri, siis vennale, kes ta päris; kui naine abiellus, kuulus ta oma mehele jne. Islamieelsel ajal oli Araabias tütre sünd perekonda kurbus, samal ajal kui poja sünd oli rõõm. Tütarest peeti lausa nii vähe, et tihti maeti vastsündinud tüdrukud elusalt kõrbeliiva. Esimene õigus, mis islam naisele andis, oli seega õigus elule, sest islam keelustab taolise barbaarse kombe täielikult.

Koraanis on kirjas: „**Ja kui ühele neist teatatakse naissoost (lapse sünnist), muutub ta nägu tumedaks ja ta on kurb. Ta peidab end rahva eest õnnetuse tõttu, millest talle teatati. Kas peab ta selle alanduses alles jätma või maha matma? Tõesti on nende otsus paheline.**“ (16:58-59)

Islami seadusega seati tütre õigused võrdseks poja õigusega ja naine ei olnud enam mitte päritav, vaid ise pärijate hulgast. Seega sai naisest viimaks ühiskonna täisõiguslik liige, mitte meessoost liikmete omand.

Naise võrdset staatust rõhutab ka see, et kui Prohvet Muhammedi eluajal mõnes mitte-moslemi perekonnas mees moslemiks hakkas ja Prohveti ees usutunnistuse ja truudusvande andis, siis ei peetud iseenesestmõistetavaks, et kogu ta perekond selle läbi islami vastu võttis. Tihti juhtus nii, et mees hakkas moslemiks ja naine jäi oma vanasse usku või vastupidi. Iga naine otsustas oma usu üle ise ja seega, kui naine otsustas moslemiks hakata, pidi ta isiklikult tulema Prohveti ette usutunnistust andma ja kinnitama, et on nõus Prohveti juhtimisega. Sellest on tuletatud ka naiste hääleõigus islamis.

Tänapäeval on üheks palju arutatud küsimuseks islamimaailmas just naiste hääleõigus. Paljudes riikides on see olemas, kuid paljudes siiski kas väga värske või olematu. Kuveidi naised said näiteks hääleõiguse vähem kui kümnendi tagasi. Välja võitlesid nad selle just islami õigust aluseks võttes.

5. ABIELUGA SEOTUD ÕIGUSED

Abielu ei ole üksnes füüsiline, vaid ka emotsionaalne side kahe osapoole vahel.

Koraanis on kirjas: „**Ja üheks Tema märkidest on, et Ta lõi teile teist endist kaasad, et võiksite neist lohutust leida ja Ta lõi teie vahele südamlikkuse ja halastuse. Kindlasti on selles märgid inimeste jaoks, kes mõtisklevad.**“ (30:21)

Islam andis 14 sajandit tagasi naistele abieluga seoses õigused, millest mõnedes ühiskondades naised veel 20. sajandil (või tänapäevalgi) unistada ei osanud. Siinkohal väike valik abieluga seotud õigustest:

1. Õigus abieluga nõustuda või sellest keelduda:

Islami seaduse järgi on abielu kehtetu, kui sellel puudub naise nõusolek. Kui ka naist abiellu sunnitakse, on tal ükskõik millal hiljem õigus minna kohtusse, tunnistada, et teda sunniti ja kohtunik tühistab ainuüksi tema tunnistuse läbi abielu.

Kord tuli Prohvet Muhammedi juurde üks naine ja ütles: „Oo Jumala Sõnumitooja, minu isa sundis mind abielluma.“ Prohvet küsis temalt: „*Kas soovid, et tühistaksime su abielu?*“ Naine vastas: „Ei, ma olen nüüd sellega juba ammu leppinud, aga ma tulin sulle tunnistama, et teiste naistega nii teha ei saaks.“

2. Õigus *mahr*ile:

Mahr on kingitus, mille peigmees on kohustatud abielu sõlmimise ajal oma pruudile tegema. See on pruudi isiklik vara, millele ei ole õigust ei tema isal ega ka hiljem abikaasal. Islami seaduse järgi on abielu kehtetu, kui pole *mahr*i.

Naise poolel on õigus küsida just sellises suuruses *mahr*, kui nad sobivaks peavad, kuid on ka öeldud, et väikese *mahr*iga abieludel on suur õnnistus. Prohvet Muhammedi ajast on teada, et tema tütar Fatima sai abielludes *mahr*iks vaid raudsõrmuse ja oli naisi, kelle kosilased olid vaesed ja seega said nad *mahr*iks lubaduse, et mees neile Koraani õpetab.

*Mahr*il puudub nii miinimum- kui ka maksimummäär. Kui tegemist on aga varalise *mahr*iga, siis selle mõte on naisele tagada teatud majanduslik sõltumatus oma mehest.

3. Õigus ülalpidamisele:

Sellest hetkest, kui naine on abielus, on tal õigus oma abikaasapoolsele täielikule ülalpidamisele. Mees peab teda toitma, katma ja kõik tema majanduslikud vajadused rahuldama ka juhul, kui naine ise töötab. Seadus näeb ette, et naise raha on naise raha, kuid mehe raha on pere raha. Naisel on õigus töötada, kuid tal pole selleks kohustust. Mees on oma naise õigusi rikkunud ka näiteks siis, kui naine vajab kalleid arstirohte, mehel on raha nende ostmiseks olemas, kui ta püüab sellest kõrvale hiilida.

4. Õigus kaitsele:

Naisel on õigus kaitsele nii harmoonilise kui ka viltu vedava abielu puhul. Abiellumise hetkest lasub mehel kohustus oma naist nii füüsiliselt kui ka emotsionaalselt kaitsta. Kui abielu ei ole harmooniline ja esineb probleeme, on naisel õigus oma pere kaitsele. Seadus näeb ette, et probleemide lahendamiseks võib mees valida ühe vahendaja oma perekonnast ja naine ühe oma perekonnast, kes peaksid aitama neil lepitust leida. Kui abielu on aga juba karile jooksnud ja ees ootab lahutus, on naisel õigus kohtulikule kaitsele.

5. Õigus lahutusele:

Vastupidiselt üldlevinud arvamusele on ka naisel õigus lahutusele. Selleks on mitmeid erinevaid viise, kuid üldlevinult pöördub naine kohtu poole. Naisel on õigus lahutust nõuda isegi juhul, kui ta ei ole nõus avaldama põhjust, miks ta soovib lahutust (või tal polegi õiget põhjust – sellisel juhul on tingimuseks, et ta tagastab mehele *mahr*i). Selle tõestuseks on *hadith*, mille kohaselt üks naine tuli Prohvet Muhammedi juurde ja ütles, et soovib oma mehest lahutada, kuid mees ei taha talle lahutust anda. Prohvet küsis, mis põhjusel naine lahutust soovib, kas mees kohtleb teda halvasti. Naine vastas: „Tõesti, ta kohtleb mind hästi, on minu suhtes tähelepanelik ... mul ei ole talle midagi ette heita, kuid ma lihtsalt tunnen, et ei soovi temaga abielus olla.“ Prohvet andis mehele käsu lahutusega nõustuda.

Islam on äärmiselt praktiline usk. Abielu mõte on vooruslikkuse hoidmine, armastuse jagamine vaid selle inimesega, kellega ollakse seaduslikus ühenduses. See, kes on abielus, ei tohiks enam teise sugupoole tähelepanu otsida. Kui üks või teine abielupool ei ole millegipärast oma valikuga rahul ja ei tunne oma abikaasa vastu kiindumust, mis teda abikaasaga koos hoiaks, ei täida see abielu järelkult oma otstarvet ja sellises abielus olevatele inimestele, olgu tegemist siis mehe või naisega, ei ole mõtet seda abielu peale suruda ja lahutust keelata.

6. Õigus lastele:

Taas vastupidiselt üldlevinud arvamusele, jäävad lapsed peale lahutust siiski üldjuhul ema kasvatada. Islami seadus näeb ette, et väikesed lapsed jäävad emale. Kui laps on juba nii vana, et tema arvamus loeb (umbes 6-7-aastane), küsitakse temalt, kas ta soovib jääda ema või isa juurde. Kui tegemist on tüdrukuga, on prioriteet ka peale seda iga ikka veel emal. Juhul kui kumbki vanem ei saa ühel või teisel põhjusel laste hooldajaks hakata, on prioriteet järgmisena laste vanaemadel – emaemal enne, siis isaemal.

Kahjuks eiratakse paljudes kohtades tänapäeval neid naiste elementaarseid õigusi. Mida vähem on naine haritud, seda vähem ta oma õiguste kohta teab. Mida vähem ta oma õiguste kohta teab, seda vähem oskab ta oma lapsi õpetada ja seda ignorantsem on ka uus põlvkond oma religioosete õiguste ja kohustuste suhtes. Tegemist on suletud ringiga, mille murdmisega läheb arvatavasti veel hulk aega.

Veel abieluga seotud küsimusi:

1. Polügaamia (tegelikkuses polüüünia):

Koraanis on kirjas: „**Ja kui te kardate, et ei suuda orbudega õiglaselt käituda, siis abielluge naistega, kes teile meeldivad - kahe, kolme või neljaga; kuid kui kardate, et ei suuda (nendega) õiglaselt käituda, siis vaid ühega ...**“ (4:3)

Islam ei leiutanud polüüüniat. See eksisteeris aegade algusest ja ükski pühakiri polnud varem seda täpselt reglementeerinud. Islam piiritles polüüüniat, pannes ülemmääraks neli naist, kuid see on lubatud vaid teatud tingimustel. Näiteks on mehel kohustus kõiki oma naisi täpselt võrdselt kohelda, neile võimaldada täpselt samasugused elamistingimused (NB! Kui mees võtab teise naise, ei ole tal õigus sellevõrra esimeselt midagi ära võtta: kui esimene elas majas ja sai teatud summa majapidamisraha kuus, siis peab mees teisele naisele ostma täpselt samaväärse maja ja andma sama suure summa majandamiseks, mitte esimese maja ja majapidamissumma pooleks tegema!), nende vahel täpselt jagama ka oma aega.

Polüüünia võib nii mõneski situatsioonis osutada praktiliseks lahenduseks, nagu näiteks peale suuri sõdu, kui mehi on vähe ja nii vallalisi kui lesknaisi palju. Peale II maailmasõda kaalus Saksamaa ajutist polüüünia legaliseerimist, kuna riigi olukord oli väga täbar, kuid siiski viimasel hetkel loobus sellest mõttest.

Polüüünia on praktiline lahendus olukorrale, kus näiteks mehe esimene naine ei saa lapsi, aga mees tahaks lapsi, kuid ei soovi oma naisest lahutada. Ka on polüüünia väga inimlikuks lahenduseks näiteks olukorras, kus esimene naine on väga raskelt haige, võib-olla isegi täiesti kontaktivõimetu ja maailma suhtes mõistmatu, kuid mees ei taha temast lahutada, samas ei tohi ta ka armukest pidada (tuletame meelde näiteks olukorda „Jane Eyre’is“; ma isiklikult tean päris mitut taolist olukorda tänapäeva Eestis).

Huvitav võib tunduda fakt, et kuigi islam lubab mitmenaisepidamist, on see islamimaailmas siiski pigem erand kui reegel. Islamimaailm on statistiliselt palju monogaamsem kui seda on Lääne ühiskond, kuna Läänes on noormehel sageli mitu tüdruksõpra; vanematel meestel korraga naine ja armuke; ka vahelduvaid üheöösuhteid võiks pidada tegelikult polüüüniaks, sest partnereid on ju palju.

2. Naise väärkohtlemine:

Islamit naist ahistavaks usuks nimetajad tsiteerivad tihti oma vaate kinnituseks värssi: „... **Mis puutub aga neisse** (naistesse), **kelle puhul kardate halba käitumist, siis hoiatage neid, hüljake nad voodis ning lööge neid ...**” (4:34), teadmata, mis tegelikult selle taga peitub. Antud värss ilmutati tegelikkuses just vastupidisel eesmärgil; kuna naised olid käinud Prohvet Muhammedile oma meeste agressiivsuse peale kaebamas. Kui Prohvet selle värssi oma kaaslastele ette retsiteeris, seletas ta, et kui kellegi naine käitub moraalitult (ja siis ja ainult siis, mitte lihtsalt olenevalt mehe tujust!!!), peaks mees kõigepealt oma naist noomima, proovima temaga sellest rääkida. Kui naine oma käitumist ei muuda, siis järgmise sammuna peaks mees ta voodis hülutama. Kui kõik muud variandid on ära proovitud ja mitte miski muu ei aita, alles siis võib mees oma naist moraalitu käitumise eest (!) füüsiliselt karistada. Prohveti kaaslased küsisid temalt, mida see „löömine“ tähendab ja Prohvet võttis oksakese, lõi endale sellega õrnalt vastu kätt ja ütles „Nii!“ Seega on tegemist pigem häbistava kui füüsilist valu tekitava karistusega.

Islami seaduse järgi on keelatud ükskõik keda (isegi looma) näkku lüüa. Füüsilise karistuse puhul on keelatud lüüa nii, et kondid puruneksid või jääks järele sinikaid.

Üldiselt aga taunib islam naiste väärkohtlemist väga. Selle kohta on üles tähendatud väga palju erinevaid *hadithe*. Siinkohal mõned neist näiteks:

Prohvet Muhammed ütles: „*Mõned (naised) külastasid minu perekonda, kurtes oma abikaasade üle (et nood peksavad neid). Need (mehed) ei ole parimad teie hulgast!*”, „*Kuidas võib keegi teist oma naist peksta, nagu kaamelitäkku ja seejärel temasse minna?*“, „*Ärge pekske Jumala naissoost sulaseid.*“ ja „*Parimad teie hulgast on need, kes on parimad oma naistele.*”

6. MAJANDUSLIKUD ÕIGUSED

Islam andis naisele õiguse täiesti ise ja oma tahtmist mööda vallata oma vara. Ei naise isa, mees ega keegi muu isik oma mingit õigust tema varale või tema vara paigutamisele. Naise vara kuulub ainuõiguslikult vaid talle, samal ajal kui mehe vara kuulub ka tema perele.

Prohveti abikaasa Aisha on edastanud: „Hind bint Utba tuli ja ütles: „Oo Jumala Sõnumitooja, (mu mees) Abu Sufyan on kitsi. Kas ma tohin tema varast võtta ja meie laste peale kulutada?“ Ta vastas: „*Selles ei ole midagi halba, kui toidad neid sellest õiglaselt ja mõistlikult.*““ Seega kehtib islamis rusikareegel: naise raha on naise raha, aga mehe raha on pere raha!

Islam andis juba 14 sajandit tagasi naisele ka õiguse pärida. Koraanis on kirjas: „**Meestele on osa sellest, mis vanemad ja lähisugulased jätavad ja naistele on osa sellest, mis vanemad ja lähisugulased jätavad; olgu see vähe või palju, kohustuslik osa.**“ (4:7) Kui peres on poeg ja kaks tütar ja vanemad surevad, siis poeg saab poole varast, tütre aga kumbki neljandiku. Seda on tihti peetud islamis naisi ahistavaks seaduseks, aga kui selle üle veidi mõtiskleda, ei ole eriti keeruline mõista, miks seadus just sedapidi on – naisel puuduvad igasugused majanduslikud kohustused, ta võib oma pärandiosast osta kasvõi 100 paari kingi ja keegi ei tohi selle kohta midagi öelda, samal ajal kui mehel lasub kohustus oma peret ülal pidada.

Seega annab islam naisele õiguse igakülgele majanduslikule kaitsele. Kahjuks on ka selles küsimuses tänapäeval palju naisi, kes ei oska oma õigusi taga nõuda. Kui islami konverdid tavaliselt tunnevad oma õigusi paremini kui islamisse sündinud, siis majanduslike õiguste puhul on väga laialdane tendents, et ka Euroopa naissoost konverdid pigistavad „naise raha on naise raha, mehe raha on pere raha“ küsimuses silma kinni – teenivad ja panustavad mõlemad, kuigi tegelikult peaks mees vastutav olema.

7. NAINE TUNNISTAJANA

Läänemaailmas on paljudele meelde süüvinud, et islamis võrdub ühe mehe tunnistus kahe naise omaga. Tegelikult ei ole asi sugugi nii mustvalge. Kõik sõltub sellest, mille kohta tunnistust antakse. Islami seaduse järgi on valdkondi, milles võetakse vastu vaid mehe tunnistusi; on valdkondi, kus vastuvõetavad on nii mehe kui ka naise tunnistused; on valdkondi, kus ühe mehe tunnistus võrdub kahe naise omaga ja on valdkondi, kus vaid naise tunnistus on kehtiv. Näiteks ramadaanikuu algust tähistava kuusirbi nägemiseks on vaja vaid ühe moslemi tunnistust ja see võib olla kas mees või naine.

Ühe mehe tunnistus võrdub kahe naise omaga põhimõtte kehtib tihti majandus- ja kaubandusküsimustes, kuna naistel on reeglina lihtsalt neil aladel vähemad teadmised. Samas on kohtunikul lubatud ka ise otsustada, millise tunnistaja tunnistus on piisav. Kui näiteks tal on valida täiesti harimatu mehe ja majandusmagistri kraadi omava naise vahel, siis loomulikult valib ta viimase.

8. ÕIGUS END KATTA

Naise katmine on taas kord teema mida Lääne ühiskond on islami juures väga väärti mõistnud. Kuna islami seaduse järgi on naine indiviid ja ühiskonna täisväärtuslik liige, tuleb teda ka austada.

Islamiieelses Araabias oli enda kinnikatmine vabade ja rikaste naiste privileeg; orjatarid olid aga kui „lihaturul”. Kui orjatar turul müüdi, oli potentsiaalsel ostjal lausa õigus lasta orjatar täiesti alasti võtta, et „kaupa“ korralikult enne ostmist uurida.

Islam andis kõigile naistele täisväärtusliku staatuse, mille juurde käib ka enda füüsilise kinnikatmine, et naist ei hinnataks mitte tema välimuse vaid tema teadmiste ja tegude järgi. Islam keelustas isegi orjataride prostituuditööle sundimise, mis islamieelsel ajal oli väga levinud komme.

Koraan ütleb naiste katmise kohta: „**Ütle usklikule meestele, et nad langetaksid oma pilgud (ja ei vaataks keelatud asju) ja hoiaksid oma privaatseid kehaosi (suguaktist väljaspool abielu). Nii on nende puhtam. Tõepoolest, Jumal on Kõiketeadja selles, mida nad teevad. Ja ütle usklikule naistele, et nad langetaksid oma pilgud ja hoiaksid oma privaatseid kehaosi, et nad ei näitaks oma ilu (nii loomulikku ilu kui ka ehteid), välja arvatud, mis sellest on ilmne (st mis on väljas liikumiseks vajalik) ning et nad tõmbaksid oma khimaarid³ üle oma kaelaava (dekoltee) ja ei näitaks oma ilu, välja arvatud oma abikaasadele või oma isadele või oma abikaasade isadele või oma poegadele või oma mehe poegadele või oma vendadele või oma vennapoegadele või oma õepoegadele või naistele või orjataridele või teenritele, kes on seksuaaliliselt vabad (vanad, haiged, varem ka kastreeritud) või väikestele lastele, kel pole veel naiste seksuaalsusest aimu ja et nad ei hargitaks oma jalgu, et mitte tõmmata tähelepanu oma varjatud ilule. Oo usklikud, pöörduge kõik koos patukahetsuses Jumala poole, et teid võiks saata edu.**” (24:30-31)

„**Oo Prohvet, ütle oma naistele ja tütardele ja usklikule naistele, et nad tõmbaksid oma žilbaabid⁴ enda ümber. On parem, et neid tuntakse (austusväärsete naistena) ja ei tülitata. Ja Jumal on Andestav, Halastavaim.**“ (33:59)

KOKKUVÕTE

³ Juba islamieelsel ajal kanti araabia naiste seas pearätte, kuid need seoti reeglina kinni kukla tagant. See värss käsib naistel oma rätikud kinnitada eest, et kaetud saaks ka paljas kael ja rind. (Ibn Kathir) *Khimaar* on seega riideese, mis katab naise keha peast rinnani või isegi vöökohani.

⁴ *Žilbaab* (mitm – *žalaabib*) – pikk, laia lõikega riideese, mis katab kogu naise keha, välja arvatud pea, kaela ja käelabad (liikudes ka jalalabad).

Mees ja naine ei ole islamis omavahel mitte konkureerivad vaid üksteist täiendavad. Nad on võrdsed, kuid erinevad. Meestel on oma õigused ja kohustused ja naistel on oma õigused ka kohustused. Seega, mees ja naine ei ole oma erinevustest tingitult küll võrdõiguslikud (näiteks naisel on õigus, et tema abikaasa teda majanduslikult ülal peab, kuid mehel see õigus naise suhtes puudub), kuid peale kõigi plusside ja miinuste kokkuarvestamist võime siiski väita, et nad on võrdsed. Nad on Jumala silmis võrdsed ja nende üle mõistetakse ühtviisi kohut.

Islam on andnud naisele tohutult palju õigusi. Enamiku neist õigustest on läänemaailma naised saanud alles viimaste sajandite jooksul. Kahjuks aga valitseb tänapäeva islamimaailmas väga laialdane harimatus, mis on viinud usu ja kohaliku kultuuri assimileerimiseni: inimesed ei tea enam, mis nende tavadest on islam ja mis kohalik kultuur ja nad võtavad kõike, millega harjunud on, usulise seadusena. Sellest tulenevalt eiratakse väga paljusid islami seaduseid, mis puudutavad naiste õigusi ja tänu millele naise rolli olulisust ühiskonnas võiks suuresti mitmekesistada. Ma usun, et alustada tuleks naise õigusest olla haritud, sest sellele järgneks automaatselt teadmised kõigist teistest õigustest.